De Leone qualiter ſe purgavit.

[h Burch. *l.* 1. *c.* 198. Ivo, *p.* 5. *c.* 313. Pann. *l.* 5. *c.* 4.]

AUditum eſt [h], Fratres chariſſimi, qualiter mali omnes in me gravia crimina confinxerunt. Quamobrem ego Leo Pontifex ſanctæ Romanæ Eccleſiæ purifico me in conſpectu veſtro coram Deo, & Angelis ejus: quia iſtas criminoſas, & ſceleratas res, quas illi mihi objiciunt, nec perpetravi, nec perpetrari juſſi. Hoc autem faciens, non legem præſcribo ceteris, quâ id facere cogantur.

¶ CORR. ROM.] Caput hoc eſt Leonis III. Tota verò hiſtoria falſæ accuſationis & purgationis ipſius refertur in vetuſtis Pontificalibus, ex quibus magnam partem accepit S. Antoninus *p.* 2. *Hiſt. tit.* 14. *c.* 1. §. 8. de qua etiam re meminit Marianus Scotus, & Aymonius *lib.* 4. *c.* 90. Apud Burchardum & Ivonem pleniùs eſt hoc Caput, atque hæc viſa ſunt notatu digna. *Quamobrem ego Leo Pontifex S. R. E. à nemine judicatus neque coactus, ſed ſpontanea mea voluntate purifico me in conſpectu veſtro coram Deo & Angelis ejus, qui conſcientiam meam novit, & B. Petro Principe Apoſtolorum, in cujus conſpectu conſiſtimus, quia iſtas criminoſas, & ſceleratas res, quas illi mihi objiciunt, nec perpetravi, nec perpetrari juſſi. Teſtis eſt mihi Deus, in cujus judicium venturi ſumus, & in cujus conſpectu conſiſtimus. Et hoc propter ſuſpiciones malas tolendas mea ſpontanea voluntate facio, non quaſi in Canonibus inventum ſit, aut quaſi ego hanc conſuetudinem, aut Decretum in ſancta Eccleſia Succeſſoribus meis, nec non & Fratribus, & Coëpiſcopis noſtris imponam, ſed ut meliùs à vobis abſcindatis rebelles cogitationes.*

[GRATIAN.] ECCE qualiter ſummus Pontifex ſemetipſum purgat, nec tamen ceteris neceſſitatem purgandi præſcribit. Unde datur intelligi, quòd ſatisfactio purgationis in voluntate conſiſtit Accuſati, non in arbitrio Judicis. Sed cùm in Ilerdenſi Concilio [i] Presbyter jubeatur ſuſpendi uſque ad dignam ſatisfactionem, cùm etiam decreto Leonis [k] in arbitrio ponatur Epiſcopi, quota manu Sacerdos purgare ſe debeat, patet quòd ad purgationem cogendus eſt, nec in ſua voluntate, ſed in arbitrio Judicis conſiſtit. Unde ait

[i Suprà *eâd.* *Presbyter ſi à plebe.* k *C. ſeq.*]

XIX. LEO Papa ſcribens ad Carolum Regem. [imò ex Capit. Karoli an. 803. *in Gallia.*]

Qualiter Sacerdotes ſe purgare debeant.

[l Cap. 5. *c.* 34. Ivo, *p.* 6. *c.* 419. Pann. *l.* 5. *c.* 3. m *al.* quoniam qualiter. n *al.* noſtri. *Cap.* o *al.* noſtris. *Cap.*]

OMnibus [l] [11] vobis viſu aut auditu notum eſſe non dubitamus, quòd ſæpiſſimè, ſuadente antiquo hoſte, Sacerdotibus crimina diverſa objiciantur. Sed [12] qualiter [m] ex eis ab his rationabilis examinatio, & ſatisfactio fiat, licèt tempore bonæ memoriæ Domini [13] genitoris veſtri [n] Pipini, ſive priſcis temporibus à ſanctis Patribus, & reliquis bonæ devotionis hominibus ſæpiſſimè ventilatum fuerit; nos tamen pleniter, & ad liquidum definitum reperire minimè quivimus. Noſtris quippe temporibus idipſum, à ſanctis Epiſcopis, & reliquis Sacerdotibus, & ceteris Eccleſiaſticæ dignitatis Miniſtris veſtris [o] [14] in Regnis, ſeu in aliis Deo degentibus, nobiſque unà cum eis agentibus, ſæpiſſimè propter multas & nimias reclamationes, quæ ex hoc ad nos ex diverſis partibus venerunt, ventilatum eſt. Sed qualiter conſultu Domini & Patris noſtri Leonis Apoſtolici, ceterorúmque Romanæ Eccleſiæ Epiſcoporum, & reliquorum Sacerdotum, ſive Orientalium, & Græcorum Patriarcharum, & multorum ſanctorum Epiſcoporum, & Sacerdotum, nec non & noſtrorum Epiſcoporum α, omniúmque ceterorum Sacerdotum, ac Levitarum autoritate, & conſenſu, atque reliquorum fidelium, & cunctorum Conſiliariorum noſtrorum conſultu definitum eſt, vos omnes [p] utriuſque ordinis Miniſtros ſcire volumus. Statutum eſt namque ratione, & neceſſitate, ac autoritate prædicta conſultu omnium, ut quotieſcumque cuiquam Sacerdoti crimen imponitur, ſi ipſe accuſator talis fuerit, ut recipi debeat (quia quales ad accuſationem Sacerdotum admitti debeant, in Canonibus pleniter expreſſum eſt) ſi autem, ut dictum eſt, ille Accuſator, qui canonicè eſt recipiendus, eum cum legitimo numero verorum & bonorum teſtium approbare in conſpectu Epiſcoporum poterit; tunc canonicè dijudicetur: & ſi culpabilis inventus fuerit, canonicè damnetur. Si verò eum ſupraſcripto prætextu approbare ipſe Accuſator minimè poterit, & hoc canonicè definiatur. Ipſe ergo Sacerdos, ſi ſuſpicioſus, aut incredibilis ſuo Epiſcopo, aut reliquis ſuis Conſacerdotibus, ſive bonis & juſtis de ſuo populo, vel de ſua plebe hominibus fuerit; ne in crimine, aut in prædicta ſuſpicione remaneat, cum tribus aut quinque, vel ſeptem bonis, ac vicinis Sacerdotibus, exemplo Leonis Papæ, (qui duodecim β Epiſcopos in ſua purgatione habuit) vel eo ampliùs, ſi ſuo Epiſcopo viſum fuerit, aut neceſſe propter tumultum populi ineſſe proſpexerit, & cum aliis bonis & juſtis hominibus ſe ſacramento coram populo ſuper quatuor Evangelia dato purgatum Eccleſiæ reddat. Si quis autem ſcire deſiderat, quales teſtes ad accuſationem Sacerdotum recipi debeant, & quidquid [q] de Accuſatore faciendum ſit, pleniter in Canonibus reperire poterit.

[p vobis omnibus. *Cap.* q *al.* quid.]

¶ CORR. ROM.] Apud Collectores Caput hoc ita refertur, quaſi acceptum ſit ex aliqua Decretali Epiſtola Leonis ad Carolum. Verùm ex lib. quinto Capitularium, (ubi hoc ipſum eſt caput 34.) atque ex ipſa etiam orationis forma ſatis conſtat editum fuiſſe hoc Capitulare nomine Caroli Magni, ipſo Leone tertio conſulto, & cum conſilio multorum Epiſcoporum. Quod tamen pius Princeps, quia ſibi juriſdictionem in Presbyteros arrogaſſe videbatur, libro ſeptimo Capitularium, *c.* 281. emendavit ita ſcribens: *Omnibus vobis, tam præſentibus, quàm & futuris ſcire cupimus, quia de conſultu Sedis Apoſtolicæ, & omnium noſtrorum Epiſcoporum, ac reliquorum Sacerdotum, atque maximè cunctorum fidelium noſtrorum de criminatorum purgatione Sacerdotum cauſam tractavimus, eámque cum teſtibus (ſicut in anteriori Capitulari noſtro continetur) fieri decrevimus: quoniam neſciebamus eamdem cauſam, à Beato Gregorio Papa eſſe definitam. Nam cùm Wormaciæ generalem Conventum habuiſſemus, allata eſt nobis à Riculfo Magontiacenſi Metropolitano Epiſtola Beati Gregorii Papæ, in qua inter cetera continebantur hæc: De Presbytero verò, vel quolibet Sacerdote, à populo accuſato, ſi certi non fuerint teſtes, qui crimini illato approbent veritatem, jusjurandum erit in medio, & illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda, & aperta ſunt omnia; ſicque maneat in proprio gradu.] Iſta verò omnia, quia vires noſtras excedunt, in judicio Epiſcoporum juxta Canonicam ſanctionem definienda relinquimus, ut hæc, quando orta fuerint, ita definire ſatagant, ut nec ſecundùm ſeculum juſtam reprehenſionem, nec penes Dominum (quod abſit) damnationem, ſed æternæ beatitudinis, ipſo auxiliante, qui omnia infucata præſtat, præmia conſequantur.*

α *Noſtrorum Epiſcoporum.*] In vulgatis legebatur, *noſtrorum Romanorum Epiſcoporum*, ſed vox, *Romanorum*, abeſt non modò à Capitulari, ſed etiam à vetuſtioribus Gratiani codicibus, & ab Ivone. Pannormia autem habet, *noſtrorum Epiſcoporum, omniúmque Romanorum Sacerdotum.*]

β *Qui duodecim.*] Hæc uſque ad verſ. *habuit*, ſunt etiam apud ceteros Collectores, ſed non in Capitulari.

¶ PITH. [11] *Omnibus.*] Ex Capitul. *lib.* 5. *c.* 39. Vide *lib.* 1. *c.* 281.

[12] *Sed.*] V. C. *ſed quoniam qualiter.*

[13] *Domini.*] V. C. *Domini genitoris noſtri Pipini.*

[14] *Veſtris.*] V. C. *noſtris.*

JURAMENTO verò, candentis ferri, vel ferventis aquæ purgatio non eſt adjicienda. Unde [GRATIAN. 3. *Pars.*]

XX. STEPHANUS V. Humberto [r] [15] Epiſcopo Moguntino. [c. an. 888. *Româ in Galliam.*] [r *al.* Lamberto.]

Candentis ferri, & ferventis aquæ judicium in Eccleſia fieri prohibetur.

COnſuluiſti [f] [16] de infantibus, qui in uno lecto dormientes cum parentibus mortui reperiuntur, utrùm ferro candente, aut aqua fervente, ſeu alio quolibet examine parentes ſe purificare debeant, eos non oppreſſiſſe. Monendi ſunt namque, & proteſtandi parentes, ne tam tenellos ſecum in uno lecto collocent: ne negligentia qualibet proveniente ſuffocentur, vel opprimantur: unde ipſi homicidii Rei inveniantur. Nam ferri candentis, vel aquæ ferventis examinatione confeſſionem extorqueri à quolibet ſacri non cenſent Canones: & quod Sanctorum Patrum documento ſancitum non eſt, ſuperſtitioſa adinventione non eſt præſumendum. Spontanea enim confeſſione, vel teſtium approbatione publicata delicta, habito præ oculis Dei timore, commiſſa ſunt regimini noſtro [17] judicare. Occulta verò, & incognita illi ſunt [18] relinquenda, qui ſolus novit [t] corda filiorum hominum. Hi autem qui probantur, vel confitentur talis reatûs ſe noxios; tua eos caſtiget moderatio: quia, ſi ille [19], qui conceptum in utero per abortum [20] deleverit, homicida eſt; quantò magis, qui unius ſaltem diei puerulum peremerit, homicidam ſe eſſe excuſare nequibit?

[f Ivo, *p.* 10. *c.* 27. t 3. *Reg.* 8.]

PITH. [15] *Humberto.*] V. C. *Luitberto.* Vide Annal. Moguntin. Aventin.

[16] *Conſuluiſti.*] Crantzius in Dania lib. 4. cap. 24.

[17] *Noſtro.*] Abeſt à V. C.

[18] *Illi ſunt.*] V. C. *illius ſunt judicio.*

[19] *Ille.*] Abeſt à V. C.

[20] *Abortum.*] V. C. *aborſum.*

[GRATIAN.] HOC autem utrùm ad omnia genera purgationis, an ad hæc duo tantùm, quæ hìc prohibita eſſe videntur, pertineat, non immeritò dubitatur propter ſacrificium zelotypiæ; & illud Gregorii [u] [Si vir, qui frigidæ naturæ eſſe dicitur, per verum judicium probare poterit uxorem ſuam numquam ſe cognoviſſe, ſeparetur ab ea.] [u XXXIII. *q.* 1. *c.* 1. & 2.]

XXI.

[GRATIAN.] IN Libro namque Numerorum [x] legitur Dominum præcepiſſe Moyſi, ut loqueretur filiis Iſraël, & diceret eis [y]: *Vir, cujus uxor erraverit, maritúmque contemnens dormierit cum altero viro, & id maritus deprehendere nequiverit, ſed latet adulterium, & teſtibus argui non poteſt, quià non eſt inventa in ſtupro; ſi Spiritus zelotypiæ concitaverit virum contra uxorem ſuam, quæ vel polluta eſt, vel falſa ſuſpicione appetitur, adducet eam ad Sacerdotem, & offeret oblationem pro illa decimam partem ſati farinæ hordeaceæ: non fundet ſuper eam oleum, nec imponet thus: quia ſacrificium zelotypiæ eſt, & oblatio inveſtigans adulterium. Offeret igitur eam Sacerdos, & ſtatuet coram Domino, aſſumétque aquam ſanctam in vaſe fictili; & pauxillum terræ de pavimento tabernaculi mittet in eam. Cúmque ſteterit mulier in conſpectu Domini, diſcooperiet caput ejus, & ponet ſuper manus illius ſacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ: Ipſe autem tenebit aquas amariſſimas, in quibus cum execratione maledicta congeſſit, adjurabitque eam, & dicet: ſi non dormivit vir alienus tecum, & ſi non polluta es deſerto mariti thoro; non nocebunt te aquæ iſtæ amariſſimæ, in quas maldicta congeſſi. Si autem declinaſti à viro tuo, atque polluta es, & concubuiſti cum altero viro; his maledictionibus ſubjacebis: Det te Dominus in maledictionem, & exemplum cunctorum in populo ſuo: putreſcere faciat tuum femur, & tumens uterus tuus dirumpatur: ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, & utero tumeſcente putreſcat femur tuum. Et reſpondebit mulier, amen, amen. Scribétque Sacerdos iſta maledicta in libello, & delebit ea aquis amariſſimis, in quas maledicta congeſſit, & dabit ei bibere; quas cùm exhauſerit, tollet Sacerdos de manu ejus Sacrificium zelotypiæ, & elevabit illud coram Domino, imponétque illud ſuper altare: ita dumtaxat, ut priùs pugillum ſacrificii tollat de eo quod offertur, & incendat ſuper altare, & ſic potum det mulieri aquas amariſſimas. Quas cùm biberit, ſi polluta eſt, & contempto viro adulterii rea, pertranſibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre computreſcet femur, eritque mulier in maledictionem, & in exemplum omni populo. Maritus verò α abſque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem ſuam. Quòd ſi polluta non fuerit, innoxia erit, & faciet liberos.*

[x *al.* Numeri. y *Num.* 5.]

[GRATIAN. 4. *Pars.*] §. 1. Sed quælibet hujuſmodi purgatio videtur eſſe inhibita, cùm in præmiſſa autoritate Stephani Papæ dicitur [ſpontanea confeſſione, &c.]

¶ CORR. ROM.] Capiti huic in vulgatis erat præpoſitum nomen Paleæ: ſed in omnibus, quæ collata ſunt, manuſcriptis habetur ſine ullo nomine Paleæ, & quidem conjunctum cum præcedenti capite. Ac certè verſiculus, *Sed quælibet*, videtur indicare locum hunc Numerorum ab ipſo Gratiano recitatum fuiſſe.

α *Maritus verò.*] Hæc uſque ad verſ. *quòd ſi*, ſunt huc tranſpoſita ex extremo ejuſdem quinti capitis Numerorum.

XXII. *Item* EX DECRETIS Nicolai Papæ I. [an. 868. *Româ in Galliam.*]

In Novo Teſtamento monomachia non recipitur.

[z Burch. *l.* 9. *c.* 51. Ivo, *p.* 8. *c.* 187. a In legem aſſumi nuſquam præceptum reperimus. *orig.* b 1. *Reg.* 17.]

MOnomachiam [z] verò in Lege non aſſumimus, quam præceptam fuiſſe non reperimus [a]: quia licèt quoſdam iniiſſe legerimus [b], ſicut ſanctum David, & Goliam ſacra prodit hiſtoria, nuſquam tamen, ut pro Lege teneatur, alicubi Divina ſanxit autoritas: cùm hoc, & hujuſmodi ſectantes, Deum ſolummodo tentare videantur.

¶ CORR. ROM.] Epiſtola ſcripta Carolo Regi Patruo Lotharii, (ex qua Caput hoc eſt acceptum) extat Romæ in codice ſæpè citato Monaſterii Dominicanorum. In qua inter alia refertur, Lotharium, cùm ſcire vellet an Theuperga, ſive Thietberga (ut vocat Regino) ipſius uxor adulterium patraſſet, voluiſſe duos homines monomachiam committere: ita ut, ſi ille, qui partes Theupergæ tueretur, caderet, ipſa planè adulterii convicta cenſeretur. Hócque valdè reprehendit Nicolaus, docens hanc non eſſe legitimam rationem probandi crimina (quamvis in Longobardicis conſtitutionibus, & in Capitularibus habeatur) ſed potiùs nihil aliud eſſe, quàm Deum tentare. Addit verò denegatam fuiſſe à Lothario Theupergæ juſtam purgationem, his verbis, *ſed de adulterio illa coram Miſſi noſtri præſentia purgare ſe voluit; ſed ipſe non annuit.* Totam hanc hiſtoriam deſcribit Regino *lib.* 2. *Chronicorum.* Ex his verò oſtenditur Rubricam hujus Capitis apud Gratianum nimis eſſe generalem; quippe cùm Nicolaus hoc tantùm velit demonſtrare, non eſſe utendum monomachiâ ad purgationem.

[GRATIAN. 5. *Pars.*] CONTRA,

XXIII. IN CONCILIO WORMACIENSI, *c.* 15. [an. 868. *in Germania.*]

Si furta in Monaſterio fiunt, judicio Monachi ſe expurgent.

[c Burch. *l.* 11. *c.* 66. d *al.* debeant.]

SÆpè contingit [c], ut in Monaſteriis furta perpetrentur, & qui hæc committant, ignorentur. Idcircò ſtatuimus, ut quando ipſi Fratres de talibus ſe expurgare debuerint [d], Miſſa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo, cui ipſe Abbas præceperit, præſentibus Fratribus: & ſic expletâ α Miſſâ, omnes communicent in hæc verba: Corpus Domini ſit mihi ad probationem hodie.

¶ CORR. ROM. α *Sic expletâ.*] In hoc Capite addita ſunt nonnulla verba ex Concilio, quæ à Collectoribus videbantur omiſſa. Sed hoc loco ſatis viſum eſt, varietatem indicare. Nam in Concilio ipſo ſic legitur, *& ſic in ultima Miſſæ celebratione, pro expurgatione ſua Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti percipiant, quatenus ita inde innocentes ſe eſſe oſtendant.*

XXIV. *Item* IN SALEGUSTADIENSI CONCILIO, *c.* 7. [an. 1022. *ibidem.*]

Quicumque de adulterio accuſatur, probabili judicio ſe expurget.

[e Burch. *in fine operis.* Ivo, *p.* 15. *c.* 173.]

INterrogatum eſt [e], ſi duo de adulterio inculpati fuerint, & unus profitetur, & alter negat; quid inde agendum ſit? *Pars I.* Decretum eſt à ſancto Concilio, ut ille, qui negaverit, probabili ſe judicio expurget; & qui profeſſus fuerit, dignam pœnitentiam agat.

XXV. *Item* IN EODEM, *c.* 14. [an. 1022. *ibid.*]

Cùm plures de adulterio accuſantur, & unus ceteros purgare voluerit, omnes rei habeantur, ſi ipſe in judicio ceciderit.

[f Burch. *ibid.* Ivo, *p.* 15. *c.* 180. g *al.* deciderit.]

STatuit [f] quoque ſancta Synodus, ut ſi duo de adulterio accuſati fuerint, & ambo negaverint, & orant ſibi concedi, ut alter illorum utroſque Divino purget judicio; ſi unus in hoc ceciderit [g], ambo rei habeantur.

XXVI. *Item* IN CONCILIO WORMACIENSI, *c.* 10. [an. 868. *ibid.*]

Pro ſingulis Miſſa celebretur, qui de aliquo crimine accuſantur.

[h Burch. *l.* 2. *c.* 199. Ivo, *p.* 6. *c.* 272. i *al.* reddere.]

SI Epiſcopo [h], aut Presbytero cauſa criminalis, hoc eſt, homicidium, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit; pro ſingulis Miſſam celebrare α debet, & communicare, & de ſingulis ſibi imputatis innocentem ſe oſtendere [i]. Quod ſi non fecerit, quinquennio à liminibus Eccleſiæ extraneus habeatur.

¶ CORR. ROM. α *Celebrare.*] In Concilio, & apud Burchardum, & Ivonem ſequitur: *& ſecretam publicè dicere.*

[GRATIAN.] ILLUD verò, quod Sixtus, & Leo in fine ſuæ purgationis addiderunt; ex eorum exemplo intelligendum eſt: exemplo enim ſuæ ſatisfactionis noluerunt ceteris præſcribere legem purgandi.

AN DUORUM TESTIMONIO EPISCOPUS SIT CONDEMNANDUS.

QUÆSTIO IV.

[GRATIAN.] QUOD verò quarto loco quærebatur, an duorum teſtimonio Epiſcopus ſit condemnandus, multorum autoritate probatur. Sicut enim in Evangelio Joannis legitur, ait Chriſtus ad Judæos [a]: *In lege veſtra* [b] *ſcriptum eſt, quoniam duorum hominum teſtimonium verum eſt.* Hinc conſequenter contra eos argumentatur, dicens, *Si duorum hominum teſtimonium verum eſt, quare teſtimonium meum & patris non accipitis?* Item Paulus in Epiſtola ad Corinthios [c]: *In ore duorum, vel trium ſtabit omne verbum.* Item in Epiſtola ad Hebræos [d]: *Quis prævaricans Legem Moyſi duobus, vel tribus teſtibus convictus, ſine miſeratione lapidabitur* [e].

[a *Joan.* 8. b *Deut.* 17. c 2. *Cor.* 13. d *Heb.* 10. e *al.* lapidabatur.]

I. *Item* EX CONCILIO BRACHARENSI II. *c.* 8 [f]. [an. 572. *in Hiſpania.*]

Quot teſtibus quiſque Clericorum convinci debeat.

[f Et Capit. *l.* 5. *c.* 240. g Burch. *l.* 2. *c.* 202. Ivo, *p.* 6. *c.* 276. Pann. *l.* 4. *c.* 97. h *al.* macula fornicationis.]

PLacuit [g], ut ſi quis aliquem Clericorum in accuſatione fornicationis [h] impetit, ſecundùm præceptum Pauli Apoſtoli duo vel tria teſtimonia requirantur ab illo. Quòd ſi non potuerit datis teſtimoniis approbare quod dixit, excommunicationem accuſati accuſator accipiat.

[GRATIAN.] EX præmiſſis itaque colligitur, quòd duorum, vel trium teſtimonio Epiſcopus convinci, & damnari poteſt. Porrò contra dixit

II. SILVESTER Papa in Generali Synodo reſidens [i]. [an. 324. *Romæ.*]

Quot teſtibus Epiſcopus, vel Presbyter, vel reliqui Clerici ſunt convincendi.

[i In Epilogo Concilii Romani, *c.* 3. k In Capit. Hadriani, *c.* 72. In Conc. Magunt. II. *c.* 12. Cap. *l.* 1. *c.* 139. Pann. *l.* 4. *c.* 91. Polyc. *l.* 5. *tit.* 1. Deuſdedit, *p.* 3. l *al.* in. m *Matth.* 10. & *Luc.* 6. n *Abeſt ab orig.* o *al.* lxiiii. p *al.* xxxvi. teſtibus.]

PRæſul [k] non damnabitur niſi cum [l] [1] LXXII. teſtibus: nec Præſul ſummus α à quoquam judicabitur, quoniam ſcriptum eſt [m]: *Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum.* Presbyter autem Cardinalis [n] niſi cum XLIV. [o] teſtibus non damnabitur: Diaconus verò Cardinalis urbis Romæ, niſi cum XXVII. teſtibus [p] [2] non condemnabitur. Subdiaconus, Acolythus, Exorciſta, Lector, Oſtiarius, non niſi ſeptem [3] teſtibus non condemnabitur. Teſtes autem, & Accuſatores ſine aliqua ſint infamia.

¶ CORR. ROM. α *Nec Præſul ſummus.*] Ex Concilio Romano ſub Silveſtro, & ceteris locis indicatis (exceptâ Pannormiâ) addita ſunt hæc uſque ad verſ. *Presbyter.* Ac mirandum eſt de autore Gloſſæ, qui putavit Pontificem Maximum minore numero teſtium poſſe condemnari, quàm Diaconum Cardinalem, atque Oſtiarium: cùm tamen ipſe Pontifex à generali ſaltem Præſulis nomine minimè eſſet excludendus.

¶ PITH. [1] *Cum.*] V. C. *in.*

[2] *Teſtibus.*] Abeſt à V. C.

[3] *Non niſi ſeptem.*] V. C. *niſi, ſicut ſcriptum eſt, in ſex teſtibus.*

III. *Item* LEO IV. in Epiſtola Epiſcopis Britanniæ. [c. an. 850. *Româ in Angliam.*]

Epiſcopi non niſi lxxij. teſtibus condemnandi ſunt.

[q Ivo, *p.* 5. *c.* 116.]

NUllam [q] [4] damnationem Epiſcoporum umquam eſſe cenſemus, niſi aut ante legitimum numerum Epiſcoporum